

„Aż nadejdzie dzień... zwyczaje, obrzędy, święta”

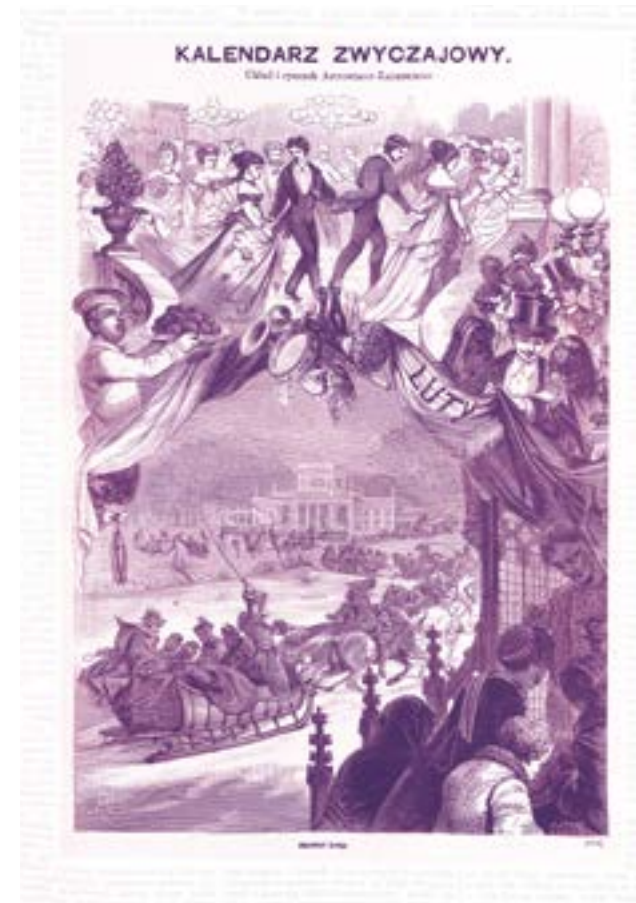
WYSTAWA ZE ZBIORÓW SPECJALNYCH BIBLIOTEKI UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO

Od połowy grudnia 2022 roku do 15 marca 2023 roku w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Gdańskiego obejrzyć można wystawę prezentującą dawne zwyczaje ludowe związane z Bożym Narodzeniem, karnawałem, Popielcem czy powitaniem wiosny. Goście mogą zwiedzać ją bezpłatnie, samodzielnie lub w towarzystwie kuratorki wystawy – dr Katarzyny Wawrzynkowskiej, która z wielką pasją opowiada o eksponatach

Obecnie obchody świąt Bożego Narodzenia kojarzą się najczęściej z choinką, wigilijnym stołem oraz prezentami od św. Mikołaja ubranego na czerwono jak w reklamie Coca-Coli. Wiele tradycji związanych z obchodami tego święta – jednego z najważniejszych świąt roku liturgicznego – współcześnie zostało zapomnianych lub uległo przeobrażeniu. Wspomnienia o nich przetrwały jednak np. na łamach prasy, w pamiętnikach czy utworach literackich. To właśnie z myślą o tych, często już zapomnianych tradycjach, Biblioteka Główna Uniwersytetu Gdańskiego przygotowała wystawę „Aż nadejdzie dzień... zwyczaje, obrzędy, święta”.

Jak opowiada Katarzyna Wawrzynkowska, kuratorka wystawy – *Największą trudnością sprawiło znalezienie odpowiedniego tytułu, który oddawałby całe bogactwo materiałów zgromadzonych na wystawie. Zależało nam także na przekrojowości prezentowanych zagadnień, ponieważ z założenia obejmować miała ona bardzo długi okres: od*

„Aż nadejdzie dzień... zwyczaje, obrzędy, święta” – wystawa autorstwa dr Katarzyny Wawrzynkowskiej. Oprawa graficzna wystawy: Dominika Skutnik

Materiały źródłowe pochodzą z XIX-wiecznych czasopism znajdujących się w Zbiorach Specjalnych Biblioteki Głównej UG

grudnia do marca. W kulturze tradycyjnej jest to czas, w którym bardzo dużo się dzieje i trudno było nam zamknąć to w kilku słowach.

Centralnym punktem wystawy są cztery karty z kalendarza (grudniowa, styczniowa, lutowa i marcowa) pochodzące z tygodnika „Kłosa” z 1868 roku. Witają i wprowadzają one w omawianą tematykę wszystkich odwiedzających wystawę. – Każda z kart przedstawia to, co jest najbardziej charakterystyczne dla danego miesiąca w tradycji ludowej – zauważa kuratorka. – Natomiast to, że one tak pięknie wyglądają, jest zasługą naszej graficzki – Dominiki Skutnik. Pierwotnie

miały one mały format, jednak na potrzeby wystawy zostały powiększone oraz zabarwione, w celu zaznaczenia wyjątkowości poszczególnych miesięcy zimowych. Tak na przykład grudzień jest złoty, na karcie świeci gwiazda, ponieważ w tradycji ludowej jest to czas tęsknoty za światłem. Dodatkowo kolor ten nawiązuje do nazwy wystawy – „Aż nadejdzie dzień...”.

TRADYCJA NIE ZAWSZE OCZYWISTA

Na wystawie odnajdziemy ryciny, grafiki oraz fragmenty artykułów prasowych z XIX i początków XX wieku, przedstawiające tradycje

związane z Bożym Narodzeniem oraz karnawalem znane nam współcześnie, takie jak kolacja wigilijna, odwiedziny kolędników, ubieranie choinki czy zabawy karnawałowe, a także te zapomniane, np. babski comber, białe niedziele czy uroczystość Jordanu, w trakcie której święcono wodę w rzekach. Każda z tradycji przedstawionych w materiałach zamieszczonych na wystawie jest opisana, a w czasie oprowadzania kuratorskiego szczegółowo omawia ją Katarzyna Wawrzynkowska. – Komentarze te są bardzo pomocne, zwłaszcza gdy dana rycina przedstawia sytuację dla mnie niezrozumiałą – zauważa jedna ze zwiedzających. Z kolei

student filologii polskiej smutno stwierdza: – Oglądając wystawę, mam wrażenie, że współcześnie zapominamy o czymś – teraz wszystko pędzi, święta Bożego Narodzenia obchodzone są w ciągu kilku dni. Kiedyś związane był z tym cały ryt obrzędowy trwający parę miesięcy. Szkoda, że teraz o nim zapominamy. Studentka III roku pedagogiki zauważa ponadto: – Szkoda, że większość z opisywanych na wystawie tradycji i obrzędów nie jest już kultywowanych. To pokazuje niestety, jak dużo tradycji ulega spłyceciu. To smutne i lekko przerażające, że współcześnie wolimy kultywować tradycję Mikołaja stworzonego przez Coca-

-Colę niż na przykład dzielenie się opłatkiem.

***

Wystawa „Aż nadejdzie dzień...” jest wyjątkową okazją do poznania tradycji polskich związanych z okresem od Bożego Narodzenia do momentu przywitania wiosny w marcu. Większość obrzędów odzwierciedlonych w postaci ilustracji i grafik przedstawianych w gablotach nie ma już swoich współczesnych odpowiedników, a poznanie ich możliwe jest tylko wtedy, gdy zagłębimy się we wspomnienia zawarte w prasie czy pamiętnikach sprzed I wojny światowej, kiedy polskie tradycje kultywowane były w domach i przeka-

zywane z pokolenia na pokolenie. Unikatowa jest także możliwość skorzystania z oprowadzenia po wystawie, w czasie którego, dzięki ogromnemu talentowi dr Katarzyny Wawrzynkowskiej do przekazywania wiedzy w sposób ciekawy i przystępny dla każdego odbiorcy, przenosimy się do dziewiętnastowiecznej wsi, gdzie trwają zabawy karnawałowe, topiona jest marzanna oraz odbywają się wyścigi saniami. Wszystko to powoduje, że gość wystawy, przechodząc pomiędzy poszczególnymi eksponatami, przenosi się w świat wróżb oraz tradycji pachnących jodłą i pieczonymi jabłkami z miodem.

Agnieszka Bień